

Nová sociálna encyklika pápeža Leva XIV. o umelej inteligencii: Magnifica humanitas

27. mája 2026 ✚ Aktuality ✚ Encykliky

Nová sociálna encyklika pápeža Leva XIV., nesúca názov *Magnifica humanitas*, si zaslúži veľkú pozornosť, pretože vykonáva dve navzájom úzko prepojené operácie. Prvou je znovupredstavenie rámca toho, čo je sociálna náuka Cirkvi: jej prirodzenosť, základy a princípy. Tomuto cieľu sú venované dve kapitoly, teda významná časť textu. Objektívne bolo cítiť potrebu niečoho takého. Napokon spojenie s Levom XIII., ktoré súčasný pápež ustanovil dokonca aj vo svojom mene, robilo obnovenie tradície sociálneho petrovského magistéria predvídateľným. Bude čas pokojne preskúmať, nakoľko je nové predstavenie sociálnej náuky v kontinuite s tým klasickým, no jeho organické pokračovanie treba bezpochyby prijať v pozitívnom duchu.

Pápež Lev XIV.

zdroj: Heute.at

Druhá operácia spočíva v tom, že sa téma umelej inteligencie (UI) nerieši ako ohraničená tematická otázka, určitá oblasť dnešného spoločenského života, ale ako výraz tendencie, ktorá si nárokuje „znovu vytvoriť“ ľudstvo, projekt palingenézy.

Bližšie vysvetlenie. Nová encyklika nevníma umelú inteligenciu iba ako nový technický nástroj – teda niečo podobné ako internet, mobil alebo počítačový program –, ale ako súčasť oveľa širšieho projektu, ktorý chce zmeniť samotnú podstatu človeka a spoločnosti. Encyklika naznačuje, že za niektorými prúdmi vývoja umelej inteligencie stojí predstava, že človek už nie je „daný“ Bohom a prirodzenosťou, ale že ho možno nanovo navrhnuť, biologicky, psychicky aj spoločensky „vylepšiť“ a nakoniec prekonať jeho prirodzené limity. Preto používa výraz „palingenéza“, čo

znamená akési znovuzrodenie alebo úplné pretvorenie sveta a človeka do novej podoby.

Inými slovami: encyklika varuje, že problém UI nespočíva iba v tom, či nám vezme pracovné miesta alebo či bude šíriť propagandu. Podľa textu ide o hlbšiu civilizačnú zmenu, pri ktorej sa človek začína stavať do úlohy Boha – chce určovať, čo je človek, čo je vedomie, čo je pravda, čo je morálka, ba dokonca čo je život.

Práve preto sa v texte spomína transhumanizmus a „odtelesnený človek“: ideológia, podľa ktorej možno človeka technicky zdokonaľiť, spojiť s technológiou alebo raz dokonca prekonať jeho biologické telo. Z pohľadu katolíckej tradície je to nebezpečné preto, lebo kresťanstvo chápe človeka ako Božie stvorenie s dušou, telom a prirodzenými hranicami, nie ako projekt, ktorý si môže človek svojvoľne preprogramovať.

Slovo „gnóza“ sa v encyklike neobjavuje, ale toto celkové hodnotenie a deklarovaný úmysel vytvoriť nový svet ju pripomínajú. Encyklika ukazuje tento rozmer najmä v odsekoch týkajúcich sa transhumanizmu a posthumanizmu „odtelesneného“ človeka (č. 115–117), ale nielen tam, a dáva pochopiť, že UI nemožno vnímať ako reformu, ale ako revolúciu, ktorá chce definitívne nahradiť Boha človekom. Že ide o preprojektovanie ľudskosti, to možno pochopiť z analýzy všetkých dôsledkov, ktoré encyklika rozvíja v rôznych oblastiach života – bez výnimky. Nijaký aspekt nezostane nedotknutý. Preto sa podľa pápeža Leva XIV. musí čeliť tejto výzve múdrosťou schopnou osvetliť veci zo všetkých strán, nielen pomocou praktických receptov a dokonca ani iba etických.

Tento rozmer problému, ktorý nazývame duchovným a náboženským v kresťanskom zmysle, je v encyklike široko prítomný, najmä v úvode a závere. V úvode: babylonská veža a stavba múrov Jeruzalema opísané v knihe proroka Nehemiáša predstavujú na jednej strane výzvu človeka voči Bohu a na druhej strane budovanie ľudstva podľa Boha. V závere: vtelenie Boha, ktoré robí ľudstvo „veľkolepým“, ako tajomstvo milosrdenstva. V encyklike je ústrednosť Boha Ježiša Krista úplne jasná: „Pravda, ktorú nesmieme stratiť, je pravda o Bohu a o človeku tak, ako nám ich zjavil Kristus“ (č. 237). Voči modloslužobným túžbam po posilnení človeka encyklika tvrdí, že iba Milosť robí človeka „viac než ľudským“ (č. 127).

V iných častiach encyklika robí niekoľko ústupkov existenciálnemu pohľadu na sociálnu náuku. V bodoch 25, 26 a 27 sa vysvetľuje „sociálna náuka ako komunitné rozlišovanie“. Pozrime sa na nasledujúcu pasáž: „Chápanie pravdy ako daru, o ktorý sa treba deliť, a nie ako vlastníctva, ktoré si treba nárokovať, oslobodzuje Cirkev od pokušenia ľutovať formy prítomnosti založené na moci.“ Lev XIII. by mal čo namietat alebo by si aspoň vyžiadal určité spresnenie. Tu akoby viac než Lev XIII. alebo Lev XIV. hovoril pápež František, ktorého sa *Magnifica humanitas* usiluje zaradiť do kontinuity s dejinami sociálnej náuky Cirkvi.

Istý jazyk diktovaný modernou synodalitou prenikol aj sem: „Sociálna náuka sa ukazuje vo svojej najautentickejšej tvári nie ako príručka princípov a noriem na aplikovanie, ale ako cesta komunitného rozlišovania“ (č. 27). To však neznamená, že nevyjadruje vlastné a vnútorné

pravdy, ktoré sa nerodia „z otázok“ dejín, hoci s týmito otázkami musí vstupovať do vzťahu, aby evanjelizovala. Definícia sociálnej náuky ako „teológie spoločenstva v dejinách“ nie je úplne jasná.

Veľmi hodnotné sú aplikácie princípov sociálnej náuky tak na život Cirkvi, ako aj na tému UI (zhrnuté v č. 109) a znovuobjavenie teológie stvorenia s odsekmi venovanými prijatiu ľudského obmedzenia (č. 118 a nasl.), ktorého opustenie odsúdil Benedikt XVI., hoci je naozaj škoda, že sa v encyklike výslovne nehovorí o prirodzenom práve a prirodzenom zákone (pojmy obsiahnuté v pojme stvorenia), ani medzi základmi sociálnej náuky (č. 48–50).

Štvrtá a piata kapitola zostupujú k svetskejším úvahám a k naznačeniu praktických postojov: demokracia, ekológia, výchovné spojenectvo, ústrednosť školy, nebezpečenstvo sociálnej kontroly, nové otroctvá, zbrane a vojna, svetový neporiadok, dôstojnosť práce proti nebezpečenstvám nezamestnanosti, široko prevzatá od Jána Pavla II. a rozvinutá (č. 151–156).

Sú to témy, na ktoré sa tlač bude sústreďovať najviac, ale sú to aj tie, pri ktorých musí doktrinálne a náboženské napätie uzatvárať kompromis s konkrétnosťou situácií a s obrovským rozsahom práce, ktorú treba vykonať, aby sa znepokojujúce tendencie aspoň obmedzili alebo im čelilo. Sú to naznačenia, ktoré otvárajú možnosti, ale zároveň hovoria, že sami to možno nezvládneme.

To vysvetľuje prepojenie, aj v posledných kapitolách, ktoré by chceli byť praktickejšie, no v skutočnosti v celom texte, medzi etickými a praktickými hodnoteniami potrebnými na kontrolovanie fenoménu po tom, čo bol považovaný za kontrolovateľný, a myšlienkou, že je tu v hre niečo mocnejšie, pri riešení čoho je tentoraz potrebné obrátiť sa na pomoc viac než ľudskú.

Z pohľadu katolíckej tradície predstavuje *Magnifica humanitas* návrat k chápaniu sociálnej náuky Cirkvi ako pevného učenia zakoreneného v prirodzenom zákone, kresťanskej antropológii a objektívnej pravde o človeku. Encyklika sa nesústreďuje iba na sociálne procesy, ekologické otázky či dialóg so svetom, ale znovu kladie do stredu zápas medzi človekom a Bohom, medzi stvorením a pokusom človeka „pretvoriť“ samého seba.

Tradične zmýšľajúci katolík v tom vidí veľmi dôležitý moment, pretože dokument interpretuje umelú inteligenciu a transhumanizmus nielen technicky alebo eticky, ale aj duchovne – ako pokračovanie starej gnostickej pýchy, ktorá chce človeka oslobodiť od jeho prirodzenosti, tela, limitov a nakoniec aj od Boha. Veľmi silný je preto dôraz na vtelenie Krista, na milosť a na tvrdenie, že iba Božia milosť robí človeka „viac než ľudským“, nie technológia či biologické vylepšovanie.

Od encyklík pápeža Františka sa tento dokument odlišuje predovšetkým tónom, filozofickým základom a spôsobom argumentácie. Františkove encykliky, najmä *Laudato si'* a *Fratelli tutti*, boli písané viac pastoračným, sociologickým a existenciálnym jazykom; často zdôrazňovali proces, dialóg, inklúziu a globálne spoločenské výzvy.

Magnifica humanitas sa naopak podľa všetkého pokúša znovu postaviť sociálnu náuku na pevnejšom metafyzickom a teologickom základe, bližšom tradícii Leva XIII., Pia XI. alebo Benedikta XVI. Aj keď v texte zostávajú niektoré synodálne a „františkovské“ formulácie o komunitnom rozlišovaní, celkový tón je menej horizontálny a viac vertikálny: menej dôrazu na „proces“ a viac na pravdu, prirodzenosť človeka, hriech, limity a potrebu nadprirodzenej milosti. Práve preto mnohí tradične orientovaní katolíci vnímajú túto encykliku ako určitý návrat k vážnejšiemu doktrínálnemu jazyku po období, ktoré považovali za príliš pastorálne, nejasné alebo mediálne orientované.

Branislav Krasnovský

Zdroj: lanuovabq.it, titulný obrázok, zdroj - Heute.at

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/nova-socialna-encyklika-papeza-leva-xiv-o-umelej-inteligencii-magnifica-humanitas/>